

ferunt, qui proximorum animas ad æterna sacramenta perducendas in suæ conversionis fidem suscipiunt : Apud semetipsos ergo quantum debeant mundari, conspiciant, qui ad æternitatis templum vasa viventia in sinu propriae sponsonis portant. Certe quisquis iuxta hoc, quod loquitur, non vivit, quos verbo genuit, a stabilitate recititudinis opere evellit. P. 2, *Past.* c. II.

Humilitatis studium : quod medium S. Gregorius frequentibus verbis egregie suavitatis dicens : Qui mundum deserunt, ad exteriora officia provehi non debent, nisi per humilitatem diutius in ejusdem mundi contemptu solidentur. Citius namque bona depereunt, quæ hominibus ante tempus innotescunt, quia, et arbusta plantata, priusquam fixa radice convalescant, si manus concutienti tangit, arefaciunt : at si altum radix figitur, et terræ humoribus conspersa solidatur, hæc et manus impellit, sed non lædit; hæc et ventorum flatus inlectendo concutiunt, sed non evertunt. Ne ergo æquatur vita cœpti operis, diu, ac robustæ in alto humilitatis figenda est radix cordis. L. VIII, *mor.* c. XXVIII.

Cum zelosis hominibus frequenter conversari : ut enim, qui appropinquat igni, facile incalescit; sic qui cum ejusmodi personis frequenter agit, et ipse tandem in salutem proximi effervescent.

Crebrum exercitium zeli : Nam, ut ignis eundo, sic zelus agendo crescit. Et si usquam alibi, hic locum habet commune illud proverbium : Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.

ASCETICA.

Sex sunt præcipue, quæ Asceta de hac virtute bene addiscere, aliisque inculcare debet. *Primum est, ut bene cognoscat naturam, et conditiones zeli*, quarum prima est; ut *universalis sit* : id est talis, ut S. Bernardus explicat, qui vulgus non spernat, sed doceat : divites non palpet, sed terreat : pauperes non gravet, sed foveat. (L. IV, *de confess.* c. IV.) Secunda, ut sit *ordinatus* : ut primam curam nostræ, deinde aliæ salutis habeamus, ad exemplum Dei, de quo ait Sanct. Joannes : Et nos de plenitudine ejus omnes accepimus. Discite ergo, et tu non nisi de pleno effundere, nec Deo largior esse velis, inquit recte S. Bernardus. (*In e. 1, Jo.*) Huc etiam pertinet, ut inter plures proximos,

qui majoris pietatis, vel justitiæ, vel necessitatis majoris titulo sunt conjuncti, præferamus; quem effectum, et affectum experta Sponsa dixit : Introduxit me Rex in cellam vinariam, et ordinavit in me charitatem. (II. *Can.* IV.) Tertia est, ut *discretus sit* : Deus enim, ut Sanctus Bernardus ait, vult se (et alios) amari non tantum dulciter, sed etiam sapienter. Unde Apostolus ait : Sit rationale obsequium vestrum. (*Serm.* IX, *in Cant.*) Nec habet callidus hostis machinamentum efficacius ad tollendam de corde dilectionem, quam si efficere possit, ut in ea incaute, et non cum ratione amuletur. Quarta est, ut sit *benignus et suavis potius, quam austerus* : nam homines in vinculis charitatis, et funiculis secundi Adæ, id est Christi, trahi capiunt, et efficacius solent. Hinc Deus B. Mariæ Magdalene de Pazzis dicebat : Maxime felix spiritus, qui hodie regnat in terra, est ille Sancti Ignatii, quia ejus Filii conducendis animabus ad Deum præcipue procurant dare notitiam, quantopere sit gratum ipsi Deo, et quanti sit momenti attendere operibus externis, et interne tractare cum Deo, quia hoc exercitium facit, ut cum facilitate res arduas, et difficiles homines amplectantur propter lumen quod recipit anima a Deo, a quo nascitur amor, qui omnem amaritudinem in dulcedinem convertit. (*Lanciz. opus.* I, s. LXXXI.)

Quinta est, ut sit *perseverans* : nam gutta cavat lapidem, non bis, sed sæpe cadendo : Hinc Sanctus Chrysostomus : Non solum semel, inquit, atque iterum hoc facite, sed semper. Nam etsi verbis tuis non obtemperat, postea obtemperabit : iterum te videns urgentem forte erubescet, et reveritus tuam curam ab his, quæ te offendunt, desistet. (S. CURSUS. ho. IV, *in Genes.*) Et alibi addit : Quandoquidem et illud crebro fit, ut piscator, qui per totum diem vacuum attraxit rete, sub noctem jam abire parans, capto, qui per totam diem ipsum fefellerat, pisce, descendat. Etenim si agricola protinus ab agriculture resiliat, quod semel atque iterum acciderit aeris inæqualitas, fame brevi periremus omnes. (*Con. 1, de Lazaro.*) Hinc Sanctus Franciscus Xaverius monebat animarum Cultores, ut non fortius, quam perseverantius perferrent eorum vitia, infirmitatem sustinerent, frugemque sementis factæ, laborumque, quamvis seræ spei fructum, velut boni agricolæ expectarent, non ignari, eos qui seminant in lacrymis, in exultatione

messuros. Quod si talibus initio non uterentur, quales expeterent, ita se cum illis gererent, ut cum improbis filiis suis boni parentes, Dei benignitate freti, qui hominum mentes suo demum tempore ad bonam perducit frugem, non diffident, tales aliquando fore, quales expeterent. Proinde numquam desinerent eos omni studio colere, præsertim cum Deus omnium commodis parens, quamvis læsus a nobis, benigne tamen facere omnibus non desistat. (L. VI c. XVIII, *vit.*) Aliam etiam zeli naturam optime Sanctus Thomas declarat, dicens : Amor amicitie quaerit bonum amici : unde quando est intensus, facit hominem moveri contra omne illud, quod repugnat bono amici, et secundum hoc aliquis dicitur zelare pro amico, quando, si quæ dicuntur vel fiunt contra bonum amici, homo repellere studet, et per hunc etiam modum aliquis dicitur zelare pro Deo, quando ea, quæ sunt contra honorem, vel voluntatem Dei, repellere secundum posse conatur, secundum illud : *Zelatus sum pro Domino exercituum.* III. Reg. XIX. (S. THEO. 2, qu. 48, art. 4.) Quod confirmans alius quidam auctor a Mansi citatus, sic loquitur : Zelus sæpissime accipitur, prout est quidam amoris effectus ab ipso amore ortus, sicut rivulus a fonte, et sicut ardor ab igne, ut explicat Aristoteles, II, *Ethic.* c. VIII, D. Tom. I, 2, qu. art. 4. Perfectissimus zelus dimanat ab amicitie amore, quo quis quaerit bonum ipsius amici, quia bonum est amico : hujusmodi autem zelus erat in sanctis viris per respectum ad honorem Dei, et propulsandi, quæ ei adversantur. MANSI, *disc.* v, n. 5.

Alterum est, ut bene cognoscat, et præparet instrumenta, quibus potissimum utendum est ad gloriam divinam, et animarum salutem procurandam; quæ quidem breviter, sed recte S. Bernardus assignavit dicens : Nunc autem manent tria hæc, verbum, exemplum, oratio, major autem horum oratio, ea namque operi, et voci gratiam, et efficaciam promeretur. (S. BERN. *Epist.* CI.) Hinc et Sanctus Chrysostomus : Poterimus, inquit, alios corrigere, si ad preces semper confugiamus, et oremus Deum, ut det sermonem sapientie, et intellectum auditus, certamque et inde probabilem hujus depositi custodiam, sæpe enim contingit, ut, quæ studio corrigere non possumus, ea per preces efficere valeamus, per preces, inquam perpetuas. (S. CURSUS. s. XXVII, *de profectus.*) Primum

ergo, et primarium Operarii Dominici instrumentum *oratio est*, de qua recte Sanctus Augustinus dixit : Munus suum ut præstet, (operarius Evangelicus) magis pietate opus est orationum, quam oratoris facultate, ut orando pro se et pro aliis, quos est allocutus, sit orator ante, quam dictor. (S. AUG. I. IV, *de doct. Chr.* c. XXV.) Hinc, Sancto Maximo teste, Divus Paulus ultra humana raptus in tertium cœlum, secreta celestia cognovit, ut Ecclesiarum futurus Doctor inter Angelos disceret, quæ inter homines prædicaret. (*Maxim.* h. I, *de SS. Petro et Paulo.*) Alterum instrumentum *sermo est*; de quo Sanctus Paulus dixit : Vivus autem est sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio anceps, et pertingens usque ad divisionem animæ, ac spiritus, compagnum quoque, ac medullarum, et discretor cogitationum, ac intentionum cordis. (*Hebr.* IV, 13.) Duplex est autem, publicus, et privatus, uterque perulitiss, et efficax, si recte instituat, sed posterior, quia familiar, et præsertim eorum, quibus cum agitur necessitati plerumque accommodatior, merito efficacior quoque censetur; plurimum enim proficit sermo, qui minutatim irrepserit animo, teste Seneca; (*Epist.* XXXVIII.) hinc P. Petrus Faber Germanus Apostolus in hoc ponebat omnia, in hoc hærebat, et habitabat; nimirum virtus bonum consilium est, ut idem Seneca discurret; consilium autem nemo clamore dat. (*Hist. Soc.* I. IX.) Aliquando utendum est, et illis, ut ita dicam, concionibus, ubi, qui dubitat, impellendus est. Ubi vero hoc non agendum est, ut velit discere, sed ut discat, ad hæc submissioniora verba veniendum est : Facilius intrant, sed herent : nec enim multis opus est, sed efficacibus : seminis modo spargenda sunt, quod quamvis sit exiguum, cum occupavit idoneum locum, vires suas explicat, et ex minimo in magnos auctus diffunditur. (*Epist. cit.*) Duo tamen circa hunc sermonem præcepta a sapientissimis illis zelosissimisque Operariis SS. Ignatio, et Francisco Xaverio observata, quorum prius a S. Ignatio dictatum, ut caveatur, ne de rebus etiam divinis inepte, et ad satietatem, ac fastidium agatur. Alterum a Sancto Xaverio commendatum est, ut caveatur, ne nimia quædam gravitas suspensionem præbeat reverentiam exigentis arrogantia, sed potius facilitatem vultus præferat, affabilitatemque sermoneis; (*Mass.* III, c. II, l. VI, *vit.* c. XIII.) nam, teste Cicerone,

difficile dictu est, quantopere conciliet animos hominum comitas affabilitasque sermonis. (*Citer. l. II. offic.*) Tertium instrumentum est *Exemplum*, seu vite sanctitas: quia sermo vivus, ut loquitur Sanctus Bernardus, et efficax, exemplum est operis, plurimum faciens suadibile, quod monstratur; (*S. Bern. serm. de S. Bene.*) quia plus homines oculis credunt quam auribus, Seneca teste: Neque difficile aestimatur, quod jam factum conspicitur, ut Sanctus Ambrosius loquitur. (*S. Ambra. epist.*) Alias duas hujus doctrinae rationes affert Sanctus Gregorius, dum ait: Fit plerumque in audientis animo duplex adiutorium in exemplis Patrum, quia si ad amorem venturae vite ex praecedentium comparatione accenditur, et si se aliquid esse existimat, dum meliora de aliis cognoverit, humiliatur. (*S. Greg. l. I. Dial. in prem.*) Optimam autem hujus rei rationem affert Sanctus Ignatius, quia scilicet ejusmodi vitae sanctitas hominem cum Deo conjungit, efficique adeo, ut in illo verificetur illud promissum Christi: Qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. (*JOANN. XV, 5.*) Atque haec tria instrumenta ipse Sponsus in Canticis indicasse videtur per verba illa: Surge, propra, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni. (*Cant. II, 13.*) Etenim, teste Sancto Bernardo, merito columba dicitur, quae pro suis, et aliorum delictis in oratione gemens, et supplicans, divinam sibi misericordiam conciliare non cessat. Merito amica dicitur, quae Sponsi luca studiosae, ac fideliter praedicando, consulendo, ministrando conquirat. Merito quoque formosa, quae celestis desiderio fulgens, supremam contemplationis, et boni exempli, ac sanctae vitae, decorem se induit. *In loc. c. Cant.*

Tertium est, ut cognoscat tentationes, quibus plerumque hic zelus impeditur aut minuitur; quae quidem ad tres praecipue revocantur. 1. Est diffidentia de divina gratia, et nimia in propriis viribus confidentia, ratione cujus multis evenit, quod Moysi, et Aaroni dixit Deus: Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introduceretis hos populos in terram, quam dabo eis. (Num. 10, 12.) Proinde tentationi ut occurratur, magna de vocatione divina aestimatio concipienda est, illudque pro certo habendum, quod Deus, quia aliquem pro instrumento elegit, possit etiam, et velit id per

eum efficere, quod ad majorem suam gloriam facere decrevit. Hinc P. Bathassar Alvarez dicere solebat: Ex quo Deus Religiosum posuit, ipse eundem deducet, etiam cum profectu. Quod si plus eum oneret, quam ferre possit, seipsum onerat, quia in se recipit supplere, quod illi deest. Id igitur ego vellem, ut ipse manu sua aliquid mihi imponeret, quod meas facultates excederet, nam hoc ipso teneretur id mihi dare. (*Vita c. IV.*) 2. Tentatio est nimium juvandi alios desiderium, etiam supra vires; unde fit, ut non raro tristitia, et invidia suboriatur, si quis advertat, alios praecleara opera efficere, se vero ob virium, et talentorum defectum ad similia ineptum vel insufficientem esse: cui proinde tentationi ut occurratur, duo quisque sibi firmiter persuadere debet. Primum est, Deum pro libitu sua talenta, et officia distribuere, atque adeo imprudenter, et inutiliter se aliquem ad munera offerre, ad quae Deus ipsum adhibere non decrevit, verendumque merito, ne illud per Prophetas Jeremiam, et Oseam olim dictum audiant: Non mittebam eos, et ipsi carrebant. Ipsi regnaverunt, et non ex me. Principes extiterunt, et non cognovi. Ventum seminabant, et turbine metent: culmus stans non est in eo, germen non faciet farinam: quod etsi fecerit, alieni comedent eam. (*JEREM. XXXIII, 21, Osee VIII, 7.*) Alterum est, Dei gloriam, et animarum salutem promovere non humanae, sed solius divinae virtutis opus esse, atque adeo laborem, et industriam hominum, ut Theophilus Bernardin. recte advertit, non aliud esse, quam evocationem, et quasi irritamentum divinae gratiae, quae, si defuerit, labor omnis cassus, et inefficax jacet: (*L. VIII, de persever. II.*) at si se vel ullo, vel copiosius effuderit, potest id omne solus, quod quibuscumque adhibitis prestari, aut sperari poterat, ut clare S. Paulus indicavit, dum dixit: Ego plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit. Itaque neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat: sed, qui incrementum dat, Deus. (*I. Cor. III, 6.*) Cum ergo providentissimus Deus non laboribus magis, quam ardentibus precibus, aliarumque virtutum exercitiis permoveri soleat ad gratiam efficacem iis, quibuscumque agimus, conferendam, non est sane, cur quisquam licet exiguis talentis praeditus diffidat, se non perinde ac alios tam Dei gloriam, quam alienam salutem promovere posse; maxime cum aliunde etiam fructum

ab aliis ex suo labore haustum participet, quatenus videlicet unum cum iis corpus constituit, atque adeo, si suo cuiunque tandem sedulo insistat officio, efficiet, ut quemadmodum loti corpori, ita illi quoque velut membro, talis fructus adscribatur. Quod totum Sanctus Bernardus more suo praecclare confirmat, dicens: Unum (Religiosum ordinem) opere teneo, caeteros charitate. Faciet autem charitas (fidenter loquor), ut ne illorum quidem fructu fraudet, quorum instituta non sequor. Plus aliquid dicam: Tu tibi caute age, potest namque fieri, quia frustra tu laboraveris; ut autem frustra diligam bonum, quod operaris fieri omnino non potest. O quanta fiducia charitatis! alius operatur non amans; et alius amat nihilo operans: (*S. Bern. Apol. ad Gulielm. Abbat.*) ille quidem suum opus perdit, illius vero charitas numquam excidit, quia, ut Sanctus Leo optime dixit, incremento ditescunt proprio, qui profectu delectantur alieno. (*S. Leo. serm. x, quadr.*) 3. Tentatio est, quod frustra oplatus labori non respondeat: cui tentationi facile occurrit, si sequentes tres doctrinas bene perpendat. 1. Quod non hoc ipso, quia fructus statim non respondet, omnino de eo desperandum sit. Nam, ut sapienter discurrit S. Chrysostomus, non erexi quidem aegrotantes, attamen eos, qui valent, reddidi firmiores. Non abduxit quosdam a vitio sermo noster, sed tamen eos, qui cum virtute agunt, reddidit attentiores. Supra haec quiddam addam tertium: Hodie non persuasi, sed cras forte persuadere poterit. Quod si minus cras, attamen perendie, aut quarto ab hinc die fortassis persuasero. Qui hodie, quae audivit, repulit, cras fortassis audiet, et recipiet; fortassis post dies complures praebit animum iis, quae dicentur. (*Conc. I, de Laz.*) 2. Quod magnus sit satis fructus, satisfacere, officio suo et Dei voluntatem implere: uti idem S. Chrysostomus pulchre indicavit dum dixit: Utinam oratio nostra aliquid profectus adferat. Quod si post longam admonitionem in iisdem vitiis perseveraverint, ne sic quidem nos desistemus illis, quod rectum est, consuere, quandoquidem et aquarum vense, etsi nullus veniat ad hauriendas aquas, manant tamen: et fontes, quamvis hauriat nemo, tamen scatebras emittunt, et amnes, etsi nemo bibat, nihil secius fluunt; sic oportet, et illum, qui concionatur, quamvis nullus auscultet, tamen prestare, quidquid in ipso

situm est. Siquidem haec lex nobis, qui sacri sermonis administrationem suscepimus, a benigno praescripta est Deo. (*Loc. cit.*) In cujus doctrinae confirmationem Sanctus Ignatius hortabatur suos, ut exemplum Angelorum Tutelarium ob oculos semper haberent, qui, quos adeo sibi commissos habent, quoad possunt, defendunt, regunt, urgent ad bonum, juvant: sed si voluntatis libertate abutantur illi, et inobsequentes, ac obstinati sint, propterea tamen nullo anguntur mœrore, nulla afficiuntur molestia, dicentes: Caravimus Babylonem, et non est sanata; quod neque praemio solo labor sit cariturus, licet omni alio fructu destituitur; (*Ribad. l. I, c. 1.*) id quod memorabilis sententia Sanctus Bernardus Eugenio declaravit: Noli diffidere, inquit, curam exigeris, non curationem. Denique audisti: curam illius habe, et non, cura vel sana illum. Verum dixit quidam: Non est in Medico semper, relevetur ut aeger. At melius tibi propono de tuis. Paulus loquitur: Plus omnibus laboravi: non ait, plus omnibus profui, ant, plus omnibus fructificavi; verbum insolens religiosissime vitans. Alias autem noverat homo, quem docuit Deus, quia unusquisque secundum laborem accipiet, non secundum proventum. Ita quaeso et tu fac, quod tuum est; nam Deus quod suum est faciet; satis absque tua sollicitudine et anxietate curabit. Planta, riga, fer curam, et tuas explevisti partes: sane incrementum, alii voluerit, dabit Deus, non tu: Ubi forte noluerit, tibi deripit nihil, dicente Scriptura: Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum. (*Sap. x, 17.*) Securus labor, quem nullus valet evacuare defectus. (*L. IV, de consid. c. II.*) Quod ipsum etiam B. Virgo S. Birgitta olim sequentibus verbis insinuavit: Amici Deo non habent attadari in servitio Dei, sed laborare, ut homo malus fiat melior, et homo bonus veniat ad perfectionem. Nam quicumque voluntatem haberet sibi blandi in aures omnium transeuntium, quod Jesus Christus esset vere Dei Filius, ac faciendo conaretur, quantum posset, ad aliorum conversionem, licet nulli, vel pauci converterentur, nihilominus eandem mercedem obtineret, ac sic omnes converterentur. Sicut per exemplum dico tibi: Si duo mercenarii ex praeepto Domini fodere non destitissent, et alius inveniret aurum electum, alius vero nihil: isti propter laborem, et

voluntatem digni essent æquali mercede. L. IV, *revel.* 21.

Quartum est, ut studeat bene cognoscere connexionem, quæ reperitur inter zelum et amorem Dei; quam tangit quoque S. Bernardus, dicens: Si amas Dominum Jesum toto corde, tota anima, tota virtute tua, numquid, si videris ejus injurias contemptumque, ferre ullatenus æquo animo poterit? Minime. Sed mox arrepto spiritu judicii, et spiritu ardoris, et tamquam potens crapulatus a vino, repletus zelo Phinees, dices cum David: *Tabescere me fecit zelus meus: quia oblitus sunt verba tua inimici mei;* et cum Domino: *Zelus Domus tuæ comedit me.* S. BERN. s. XLIV, in *Cant.*

Quintum est, ut hinc cognoscat discretionem, quæ in zelo adhibenda est. Nam, ut S. Bernardus recte advertit, zelus minus absque scientia efficac, minusque utilis invenitur, plerumque autem, et perniciosus valde sentitur; quo igitur zelus fervidit, vehementior spiritus, profusiorque charitas, eo vigilantiori opus est scientia, quæ zelum supprimit, spiritum temperet, ordinet charitatem. (S. BERN. ser. XLIX, in *Cant.*) Alium quoque discretionis hujus actum assignat Sanctus Antonius Paduanus, dum ait: Primum est discretio, quam habet ille, qui corrigit de eo, de quo ipse non est vitiosus: secus de illo, qui vel facit, quod reprehendit; vel docet, quod non facit; talis enim seipsum proprio ere condemnat, imo tales divinam indignationem incurrunt. S. ANTON. *Pad.* III, *post Dom.* III, *Quadr.*

Sextum est; ut bene cognoscat, ad quas præcipue zelum suum ostendere debeat, de quibus S. Chrysologus sic loquitur: Afferte Domino baptizandos; afferte, quos fides concepit, non caro; afferte, quos Dei gratia generet, non mundana natura; afferte, quos sponte venire, aut necessitas vetat, aut ætas impedit, aut ignorantia retardat, aut tenent vitia, aut delicta remorantur. S. CHRYS. s. X.

CONCEPTUS PRÆDICABLES.

Ex occasione thematis: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut accendantur?* possunt demonstrari: conditiones zeli. Nempe 1. ut sit *ordinatus*: quemadmodum ignis, dum in alia objecta extra se agit, nihil de calore proprio amittit: et æqualiter distantes, et dispositos æqualiter calefacit,

magis autem eos qui propinquiores sunt. Sic enim dicit cum Christo: Venite ad me omnes, qui laboratis estis, et ego reficiam et salvabo vos. (MATTH. XI, 28.) 2. Ut sit *Pius*; idest, ut sicut ignis, dum alios calefacit, semper interea flammam sursum ejaculatur; ita operarius quoque, dum agit cum aliis, mentem sursum erectam per jaculatorias orationes, et puram intentionem habeat. 3. Ut sit *Prudens*: idest, non ultra vires, nec ultra sphaeram activitatis exerceatur, ut nec ignis ultra sphaeram suam potentiam intensionem agere solet. 4. Ut sit *suavis et efficax*: id est, ad modum ignis prius per calorem charitatis disponere studeat eos, cum quibus agit, quam in eos vim suam potestatemque majorem exerceat. 5. Ut sit *constans*, et quemadmodum ignis, agere non cessat, donec extingatur, ut sic cum veritate dicere queat: *Tabescere me fecit zelus meus.* Ps. CXXVIII, 139.

Ex occasione thematis: *Quam speciosos pedes evangelizantium pacem*: possent laudes, et encomia veri zeli proponi, et per comparisonem cum pedibus monstrari. Ut enim 1. laudantur pedes ab agilitate, et velocitate; ita et zelus a promptitudine. (Rom. X, 15.) Hinc illud Jobi talibus Apostolis accomodatur: Numquid mittes fulgura, et ibunt: et revertentia dicent tibi adsumus? (Job. XXX, 35.) 2. Sicut a fortitudine et robore pedes commendantur; ita vel maxime etiam zelus: quia fortis est ut mors dilectio, et dura sicut infernus æmulatio. (CAN. VIII, 6.) 3. Sicut a munditia quoque pedes æstimantur; ita vel maxime zelus, ut qui nihil sordidum, id est, terrenæ, aut sinistrae intentionis pati potest. Hinc dictum olim Sacerdotibus, et Levitis: Mundamini, qui fertis vasa Domioi. (ISA. LII, 11.) 4. Sicut pedes maxime laudantur a specie; ita et zelus a suavitate vitæ sanctæ, et doctrinæ, ut quæ efficaciter mentes trahit, ut fusiis apud Cornelium de Lapide videre est. In *Ep. ad Ro. c.* x, fol. 157.

Ex occasione thematis: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum oudite* (Luc. IX, 35); explicari possunt dispositiones, quas ex sua parte adhibere debet is, qui ad curam animarum susceptus est; nimirum 1. ut per vitam occultam prius cum Christo proficiat ætate, sapientia, et gratia. 2. Ut per veram humilitatem, siquæ diffidentiam, prius Spiritum S. in specie columbæ fecundæ accipere studeat. 3. Ut prius non egrediatur, quam de coelo approbatus,

et expositus fuerit, dicitur de ipso possit: Hic est Filius meus dilectus etc. ipsum audite. 4. Ut cum Christo subinde secedat, atque orationi, ac jejuniis vacet. 5. Ut prius triplex certamen cum triplici concupiscentia feliciter obierit.

Ex occasione thematis: *Sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto* (Luc. XXIV, 29): explicari possunt alio modo dispositiones ad verum operarium requisitæ, nempe per appropriationem illorum verborum Dei, per Moysen ad populum dictorum: Quando ingressi fueritis terram, et plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, imunda erunt vobis, nec edetis ex eis. Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino. Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma quæ proferunt (Levit. IX, 23). Quod præceptum S. Bonaventura ita interpretatur: Arbor terræ sanctæ implantata, ille est, qui a seculari vita ad sanctum religiosæ vitæ pomarium translatus, non sibi dumtaxat, sed aliis etiam suo tempore salutare fructus proferet. Unde primus annus est verba de improbitate vitæ transactæ penitendo. Secundus, solitaria vitæ melioris, et sanctorum operum frequentatio: cui cum accesserit habitus, et firmitas, jam tertius annus addetur. Quartus autem, quando ex recte factis ramusculis hominum contemnere, laudem, honoremque fastidire, puram animorum salutem querere, assueverit; et tum demum quinto anno maturatos, et egregie præformatos purissimæ charitatis fructus ubertim æternitati consecrabit, et ad horrea divina transmittet. *Apud Teph. Bern.*, c. IX, ar. 8.

Ex occasione thematis: *Venite post me, et faciam vos piscatores hominum* (MATTH. IV, 19): ostendi potest, quomodo zelum exercere, et animas piscari debeant veri Apostoli; nimirum 1. Retia et hamos præparando, nimirum magnam (id est, sufficientem) doctrinam, majorem prudentiam et praxim, maximam sanctitatem. 2. Appendendo escam piscibus capiendis idoneam, qualis sunt solidæ doctrinæ verbo propositæ, et exemplo confirmatæ. 3. Diligenter observando tempora piscationis apta; nec enim, dum pluvium cælum est, felix potest piscatio sperari. 4. Cum longanimitate expectando piscationis exitum. 5. In nomine Domini laxando rete, vel hamum offerendo.

Ex occasione thematis: *Mandavit Deus*

unicuique de proximo suo (Ecl. XVII, 12): proponi possunt motiva ad zelum excitantia. Nam 1. *Supra nos Deo gratissimum est obsequium, si imago ipsius, et templum flammis eripiat;* Patri, si filius prodigius reducat; Filio, si ovis tanto pretio empta lupis eripiat; Spiritui Sancto, si Sponsa a porcis abducatur, et Sponso suo reconcilietur; Sanctis, si societas eorum et Dei gloria augeatur, fraterque reducat. 2. *Infra nos dæmoni nihil magis ingratum, et invisum est, atque adeo nostrum erga ipsum odium, quod merito concepimus ob fratres nostros, quos bonis suis spiritualibus spoliavit, per peccatum vulneravit, et æterna morte occidit.* 3. *Extra nos ipsi peccatores incitant;* sunt enim membra ejusdem corporis, fratres, miseri, qui in latrones inciduntur; quis talibus titulis non moveatur? 4. *Intra nos maximam zeli aptitudinem, sive ad veniam peccatorum impetrandam, sive ad alia bona celestia copiosius impetrandam, sive ad mentem celestibus consolationibus delicisque replendam.*

Ex occasione thematis: *In funiculis Adæ traham eos, in funiculis charitatis* (OSÆE IV, 11): possunt tria præcipua instrumenta, quibus zelus utitur ad animas atrahendas, nempe oratio, verbum et exemplum, de quibus supra §, antecedente n. 2, copiose dictum est, explicari, et suaderi. Vel per tres funiculos intelligi possunt 1. *Ardens desiderium* juvenandi, quod a Deo frequenter pro opere reputatur. 2. *Verba*: sive orando pro conversione multorum, sive per adhortationes excitando sive eosdem Superioribus, Confessariis, aliisque, qui juvare possunt, indicando: 3. *Opera*: puta bona exempla, vel opera penitentiae, vel quotidiana nostra munia, et actio ad Deum peccatoribus conciliandum ordinata. Vel denique intelligi possunt, que Theophilus Bernardinus ad verum zelum requirit, nempe vera, et solida virtus, gratia divina, nostra cooperatio.

Ex occasione thematis: *Sicut misit me, et ego mitto vos* (Jo. XX, 21): proponi potest pro idea zeli exemplum Christi ejusque altitudo, profunditas, latitudo, et longitudo explicari. Et 1. quidem altitudo illius demonstrari potest: tum per sublimitatem purissimæ intentionis: tum per effectum zeli in ipsis etiam oculis per reserationem portarum cælestium, et restaurationem sedium a malis Angelis relictarum. 2. *Profunditas* explicari potest, tum per ipsum modum redemptionis (humiliavit enim semetipsum, factus obediens us-

que ad mortem, mortem autem crucis) tum per potestatem suam, quam in ipsos infernales hostes exercuit, et etiamnum exercet. 3. *Latitudo* : quia vult omnes homines salvos fieri, et pro quovis speciatim adhuc mori paratus est. 4. *Longitudo* per diuturnitatem, cum zelum hunc usque ad mortem continuavit, dicereque iure cum S. Davide possit: Zelus domus tue comedit me (Ps. LXV, 10). Excitentur proinde Operarii, ut aspiciant, et faciant secundum hoc exemplar, quod illis monstratum est.

Ex occasionem thematicis: *Accipiet armaturam zelus illius* (Sap. v, 18) : potest armatura veri, et zelosi Operarii explicari, scilicet, vel illa, quam S. Paulus assignavit dicens: State ergo succedite lumbos vestros in veritate, et induti lorica justitiæ, et caleati pedibus (per contempnum mundi) in præparationem Evangelii pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, et galeam salutis assumite, et gladium Spiritus, quod est Verbum Dei (Eph. vi, 14). Vel quam S. Birgitta Christus ipse præscripsit dicens: Mitto amicos meos, ut dividant diabolos a membris meis, quia ipsi sunt vere inimici mei. Mitto ergo eos, quasi milites in bellum; omnis enim qui affligit animam suam, et abstinet se ab illicitis, vere miles meus est. Ipsi habebunt pro lancea verba mea, quæ ore meo locutus sum. In manu gladium, id est, fidem: In pectore eorum erit lorica charitatis, ut quidquid acciderit, non minus diligant me. Clypeum patientiæ debent habere ad latus, ut omnia patienter sustineant (L. I, rev., c. vi). Quæ omnia non erit difficile fusions explicare ex hæcenus dictis.

ALII CONCEPTUS.

QUALITAS. — Sanctus Thomas Villan. ponderans illa S. Mariæ Magdalene verba. *Et Ego eum tollam*: sic exclamat: O admirabilis mulieris audacia! O mulier, non mulier; nullum locum exceipit, nihil anteponeit, ne timore dicit, absolute promittit: *Dicite mihi, ubi posuistis eum, et ego eum tollam*. O mulier: magna est constantia tua, magna est fides tua, sed quomodo, mulier, qua valetudine, quibus viribus, quo ingenio corpus tam grave posses portare sola? cum una fueris de portatoribus ad sepulchrum, numquid tecum tuas socias habere te credis? recesserunt. Audite, quomodo sanctus hic Prælat

concludat loquendo in persona illius: *Et Ego eum tollam*; amor enim impossibile sua opinione reducit, et quod nequit effloere, posse se credit. S. Thom. Vill. apud Mansi, dis. v, n. 8.

Cant. cap. IV, legitur: *Sicut turris David collum tuum, quæ edificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium*: Eodem c. paulo post legitur: *Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno crine colli tui*. Collum principalis pars est corporis nostri, per quod transeunt spiritus vitales, et e capite descendunt ad reliqua membra; ideo igitur collum depingit Spiritus Sanctus munitionem iustarum turris; præterea sauciatum se declarat celestis sponsus ab uno crine istius colli. Vultisne intelligere hujus mysterium? Audite Richardum de Sancto Victore: Collum caput et membra conjungit; Collum itaque mihi es, dum animas convertere, et mihi conjungere studes. Unus crinis colli est unica cogitatio, et præcipua intentio, qua circa hoc laboras. Rapitur, et suaviter amore divino vulneratur Deus noster, quando finis operationum nostrarum est lucrum animarum; observetur hoc: unica cogitatio, qua qui Deo dedicati sunt, non nisi de hoc, et de nullo alio cogitare et solliciti esse debent, quia Redemptor noster a sacerdotis officio non quarit aurum, sed animas. Mansi, dis. IX, n. 11.

Repetebat domum suam Regulus; quod cum famuli ejus scirent, læti hilaresque et occurrerunt, expectatissima filii jam sanis nuntia perferentes: quæ cum accepisset, interrogabat horam ab eis, in qua melius habuerit. Querere hic libet, unde ista Reguli descenderit interrogatio. An forte ab incredulitate? Nihil minus; quam primum enim audivit Christum dicentem: *Vade, filius tuus vivit*, exemplo creditur homo sermone, quem dixit ei Jesus, quod iisdem verbis affirmat S. Joannes: unde ergo factum, quod tempus sciscitabatur, quo ægre esse filio desiderit? Respondet Glossa interlinearis, a pietate erga Christum natam fuisse interrogationem, inquam: Non diffidit de misericordia Domini, sed desiderat, ut virtus divina servorum confessione plurimis innotescat. Nihil ille de fide verborum Christi dubitabat, qui incolumem filium pronunciarat; famulos nihilominus de hora valetudinis illius melioris interrogabat, ut, cum illi intelligere, eo momento convaluisse domini sui Reguli fi-

lium, quo sanum Christus affirmarat, etiam ipsi Christo crederent, et benedicerent, et famam miraculi vulgarent. Et studium pietissimi Reguli quam fructuosum fuerit, mox sese prodidit; nam *credidit ipse, et domus ejus tota*. Idem curare debet, quisquis fidus Dei servus videri et haberi cupit, ut parum putet, quod ipse Deo studiose diligenterque serviat, nisi etiam adlaboret, ut alios quoque ad Dei cultum, observantiamque adducat; ideo hic Regulus non contentus, quod ipse Christo crederet, etiam hoc sibi agendum putavit, ut omnem suam familiam ad Christi agnitionem adduceret, desiderans, ut virtus divina servorum confessione plurimis innotescat. DID. NYSS., § 5, in Dom. XX, post Pent.

Vix in mundum mundi salus advenerat, quando Angeli laudes ejus cantibus celebrare coperunt, atque in hæc verba modulari: *Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Luc. II, 14. Libet hoc loco iterum interrogare: cur bonæ voluntatis, potius, quam acris intellectus et ingenii, hominibus, in terris pax et coelis promittitur? Responditur ad hoc alibi ex S. Casario, hic nunc ex operandi modo illarum potentiarum, intellectus, aio, et voluntatis, conceptum proposito commodum eliciam. Qua ratione intelligit intellectus? Adducendo res ad sese, ut propterea Angelicus Doctor I, II, q. CVIII, art. 1, ad 3 et I, II, q. VIII, art. 1, dixerit, intelligere idem esse, quod intus legere, atque ad se intro accersere, quod inibi legat: At voluntas quomodo amat; quomodo vult, aut cupit? Non adductione rerum ad sese, sed insecutione earum. Ob hanc causam Ecclesiasticus ut hominem describeret, quem nulla auri cupiditas abruerit, nullus illius metalli fallax splendor seduxerit, sive ad se duxerit, aiebat: *Beatus dives, qui inventus est sine macula, et qui post aurum non abiit*, Eccl. XXXI, 8. Huc etiam vadit illud quod sponsus aiebat, ut vehementissimum suum erga sponsam amorem indicaret, dicens: *Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui*. Cant. IV, 9. S. Gregorius Nyssenus transtulit: *Excordasti me, et sic habent LXX*. Alii autem verterunt: *Cor mihi rapuisti*, tamquam idem sit, amore et corde destitui, aut animo in illum, quem diligimus, emigrare. Hinc profani amatores dicere solent. Ademptum sibi cor ab amica, quam depereunt. Quod

ergo Angeli pacem voluntati magis, quam intellectui, annuntiarunt, tale est, ac si dixisset: Deo magis etiam acceptos esse, qui morem agendi observant, quem voluntas habet, quam qui ad modum, quo intellectus utitur, operantur. Hoc est, quod aio: qui ad se omnia trahunt, et in sua commoda transferunt, et hoc solum curant, ut sint ipsi probi, et Deo serviant, neque simul solliciti sunt, ut alios habeant ad Dei ministeria et obsequia socios, et cultus illius consortes; non ii tantum placent Deo, quantum illi, qui pro similitudine voluntatis ad alios contendunt, eosque prosequuntur, et hortantur, ut communem Dominum communibus officiis colant, pari observantia venerentur, ament, adorent. Hinc enim amoris erga Deum fervor dignoscitur, si totis viribus huc coeuerit, ut omnes ad illum amorem, et observantiam adducas, si plurimos in illius castra pertrahas, qui sub illius signis militent, et pro gloria nominis ejus fortiter dimicent. *Ibid.*

Propheta Rex aiebat: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo*. Psalm. XXXIII, 2, velut dixisset: Quoniam dulcissimum Dominum, et amantissimum Patrem te nobis per omnia exhibes, ratio postulat, ut in laudibus tuis recensendis, et decantandis perpetuis Encomiastes verser, et hæc sit tota lingue meæ occupatio, ut elogium tua infatigabili studio, et magnis vocibus prædicet, passimque evulget. Verum notate, quod vix hoc mente conceperat, vix sermone exposcerat votum, quod Dominum benedicere solus vellet, quando adjecit: *Magnificate Dominum mecum, et exaltetis nomen ejus in idipsum*. *Ibid.* v. 4, hoc est: Adeste huc, mortales omnes, et paribus vocibus augustum et sacrosanctum supremi Domini nomen mecum celebrate. Sed quid est, quod paulo ante solus Domino laudes adornabat, jam vero omnes ad illum glorificandum invitavit? Respondet Sanctus Augustinus, quod David alios ad laudes Dei secum decantandas advocavit, id perinde esse, ac si dixisset: Nolo solus magnificare Dominum, nolo solus amplecti. Tanto amoris Dei incendio animus sanctissimi Regis deflagrabat, ut nihil esse putaret, quod solus illum et amaret, et coleret sed omnes uni, ac soli huic negotio dare piam diligentemque operam vellet, sicut si non vir esset super, non mulier in mundo (si fieri posset) reliqua, quam non Deum ardentissime amaret, ac religio-

sisse observaret : Nolo solus magnificare Dominum, nolo solus amplecti. Paucis nempe contentus est, cui hoc satis, quod ipse solus Deum amet, neque curat, ut omnes, vel certe plurimos habeat in eo amore rivales. Movet porro beatissimus Augustinus, ut ne tam illustre exemplum prætermittans vacuum, sed mutemur a penitente Rege, quod imitemur, dicens : Excitate ergo in vobis amorem fratres, et clamate unicuique vestrum, et dicite : Magnificate Dominum mecum, sit in vobis iste fervor. Si amatis Deum, rapite omnes ad amorem Dei, qui vobis jungantur, et omnes, qui sunt in domo vestra. Ergo rapite, quos potestis, hortando, rogando, disputando, rationem reddendo cum mansuetudine, cum lenitate. *Ibid.*

Moses, cum terræ primam originem narraret, aiebat : *Terra autem erat inanis, et vacua*, Genes. 1. 2. Alii transferunt : *Terra erat invisibilis*. At quid terræ vacuæ cum invisibili? nec enim ex eo, quod invisibilis erat fieri videtur fuisse vacuum, et inanem. Respondet Sanctus Gregorius Nyssenus : Magno mysterio factum, quod Moyses ait, terram fuisse vacuum, et nulla re utilem, quando dicitur fuisse invisibilem, inornatam, operam aquis, idque perinde fuisse ac si dictum : Erat et non erat terra, quæ nec oculis exposita, nec ullis usibus commoda. Propterea Theodotus apud eundem Nyssenum vertit : *Terra erat inanis, et nulla*. Et Aquilas : Erat nihil, et nihilum pro nihilo erat, quæ ad nihilum valebat. Ita statue de scientia, et eruditione tua; ea, quantumvis magna sit nihil esse, nisi ad profectum aliorum vertas. Nam ut Ecclesiasticus cap. xx, v. 32, ait : *Sapientia absconsa, et thesaurus invisus : quæ utilitas in utrisque?* quid refert plurima et scire, et habere, si nulla ex his utilitas ad ignaros egenosque redundat; Curremus ergo, ut quomodocumque possumus, aliis commodemus, serviamus, usui simus. *Ibid.*

De magno Sacerdote et Rege Melchisedech affirmat aliquid Apostolus, quod difficile creditur : *Sine patre, sine matre, sine genealogia fuit, neque initium dierum, neque finem habens*. Inquit, Hebr. vii, 3. Abslrum habent ea verba sensum, in quem penetrare nemo facile queat. Cum enim Melchisedech fuerit creatura, omnis autem creatura suam habeat originem, et definitos durationis limites, quid est, quod Sanctus Apostolus de Rege, et Sacerdote summi Dei Melchisedech ait, fuisse sine patre, sine matre, et ne-

que initium dierum, neque finem vitæ habuisse? Sanctus Joannes Chrysostomus orat. 12, in cap. vi, ad Hebr. paucis decidit hanc difficultatem, dicens : Sine patre, et sine matre, et neque initium dierum, neque finem habens, propterea quod scripta non sunt. Res indubitata est, habuisse Melchisedech patrem, et matrem, velut cæteros hominum; item vivere cepisse, ac desisse quemadmodum homines alii nati sunt, ac denati. Quod ergo dicitur, nec primordia vitæ habuisse, neque finem, et parentibus caruisse, id fit, quia origo ejus, et clausula, nullis est litteris consignata, ut proinde notitia hominum parentes ejus fugiant, omnesque lateat, quis vitæ illius introitus, quis exitus, propterea quod scripta non sunt; nam tametsi res aliqua sit, aut fuerit, quando hæc ignota sunt, perinde est, ac si nunquam in mundo fuerit. Ut eleganter disserit Magnus Basilus in Psalm. XLVIII. Si quæ in cordis arcano bona quis habet, nolit in apertum sermonem expromere, huic illud dicitur : *Sapientia occulta, et thesaurus absconditus : quæ utilitas in utroque?* Ecclesiastici xx, 32. Si quis ingentes omnium scientiarum copias intra pectoris armarium reclusos teneat, neque in publicum forum, usumque per linguæ fores producat, quid ea commodi adferre hominibus queunt? Bonum enim quod non luceat, sed oculos fugit, et in usum non venit, sic est, tamquam non esset. *Idem in Phancio* II, c. III.

Difficultatem ingerere in bona Astrologia potest quod sacer Historiographus, cum infantiam mundi, et exortus illius primordia describens, ait, quando de Sole, et Luna loquens refert, duas a Supremo Artifice lampades ex cereula testudine hujus templi, cujus orbibus undique includimur, suspensas, ut alternis successionebus mundum vicissim illuminarent : *Fecit, inquit, duas luminarias magna : luminare majus, ut præset diei, et luminare minus, ut præset nocti*. Genes. 1, 16. In his luminare vocat etiam Lunam. At si bene rem expendas, inquit sapientissimus scripturæ expositor Tostatus, invenies, quod secundum demonstrationes Astrologicas quolibet astro visibili Luna ad minus octo vicibus minor est. Hæc ille in cap. 1. Genesios, quæ si vera sunt, quomodo Sol, et Luna vocantur luminaria magna, tamquam vastitatis mole singulariter hæc faces excellant : quod Sol majoris luminaris illustri appellatione donatur, nihil incommodi habere vi-

detur; at quod Luna simili grandioris luminaris nomine insignitur, quæ tanto minor est omnibus conspicuis astris, quomodo recta coherere cum ratione potest. Respondet quæsito magnus Doctor, dicens : Luna vocatur magnum luminare, non quantum ad rem, sed quantum ad apparentiam : propinquitatis enim hujus orbis ad nos, in comparatione ad alios orbis, facit magnitudinem apparentiæ. Omnibus aliis planetis, et stellis, quæ sub visum cadunt, oppido minorem esse Lunam, inficiari nemo potest, nam cum reliqua sidera magnitudinem octuplam eam superent, facile est intelligere, quantum sit vastitatis excessus. Vocatur nihilominus luminare majus, non quod absolute majus sit, sed quod tale videatur eo quod illa plus lucis terræ affundat, quam cætera stellæ conjunctim omnes. Ut ergo sacer Scriptor nos doceat, bona usque eo magna esse, quo talia se visui, et usui offerunt granditatemque illorum non in eo positam esse, ut sint, sed ut videantur, et apparent grandia, idcirco Lunæ datur nomen luminaris majoris, quia etsi minor stellis, magis tamen iis luceat; post solem namque nihil est, quod æque terram irradiet illustretque, ac Luna. *Ibid.*

Perdifficilia quoque videri possunt verba S. Joannis præcursoris, quando de Christo dixit : *Qui post me venturus est* : quid enim sibi vult istud, *qui post me venturus est*? Tringinta anni, et supra sunt, quod illum jam tunc venisse nuntiavit, etiam inde ex obscuro alvi maternæ ergastulo, adventumque ejus singulari inauditaque exaltatione gratulabundus recepit, et nunc illum venturum ait : *Qui venturus est?* quomodo hoc recte intelligi debet? Huic difficultati occurrit Abulensis Episcopus Tostatus qq. LXVI, in cap. III. Matthæi dicens : Christus jam venerat quantum ad subsistentiam personalem, quia jam erat : non tamen venerat, quantum ad operationem, ad quam ipse mittebatur. Tringinta annos jam in mundo exegerat Christus; ergo tanto ante homo per nativitatem etiam advenerat; verum officio, ad quod ab æterno Patre in primis destinatus fuerat, ita supersederet, velut nondum advenisset. Ut nos redimeret, et in libertatem assereret, non solum nasci illum oportebat, et in mundum venire, sed etiam concionari, novas leges ferre, facere miracula, denique post acerbam passionem pretiosissimum sanguinem suum in ligno crucis fundere. Quoniam vero in illum diem usque nihil earum rerum

operatus fuerat, dicebat Joannes, Messiam venturum : *qui venturus est*. Hæc ita dilucidat Tostatus : Christus non venerat in mundum, ut homo esset, sed ut salutem nostram operaretur. Et quia Christus nihil adhuc fecerat de illo, ad quod veniebat, recte dicitur nondum venisse. Hinc illud documenti erimus, quod gratiæ, donæ, et quæcumque sive corporis, sive animæ facultates, velut non sunt, quamdiu apud nos feriæ delitescunt, nec ad usum aliorum exprimuntur. Qui enim vires exercendi alicujus operis accepit, easque in opus demandatum non exerit is est tamquam non sit, inanem statue, quam vivo homini similior. *Ibid.*

Sanctus Ambrosius acute notat distantiam, a regio Propheta tributam mysticæ illi arbori, quæ tam copiosus, et optimos reddit fructus : *Et erit tamquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo : et folium ejus non defluet, et omnia, quæcumque faciet prosperabuntur*; inquit Psalm. cxxiii. Nemo quantumvis ambitiosus, et anhelus rerum secundarum insectator potuit sibi majorem expectere felicitatem ea, quæ hæc metaphora designatur arboris, quæ suo tempore plurimos ubertim edidit fructus, neque ullo unquam destituit folio, et optatum semper habet ventum omnium ceptiorum; jam perulgatum est, per folia hujus designari verba, quæ procedunt ab ore justi, et opera hujus bona per illius fructus denotari. Ita communiter sentiunt Expositores, Hugo Cardinalis, Jacobus de Valentia, Ludolphus Carthusianus, Joannes Baptista Folognius, Titelmanus, et alii sine numero. At videamus nunc quisnam ille tam felix, commodus et opportunus locus, in quo illa ex omni parte fecunda et facunda, inque foliis, et fructibus, in verbis et operibus, summe felix arbor sita fuit. *Lignum hoc plantatum est secus decursus aquarum*, inquit Propheta, penitens. Et S. Ambrosii commentarius in hunc Psalmum tom. II, ita habet : Plantatus ergo justus recte dicitur secus decursus fluminum, non in ipsis decursibus, ut finitimum, non demersum intelligas. Aquæ sunt symbolum populorum, secundum id, quod Angelus cælo delegatus dixit discipulorum charissimo Joanni, Apoc. xvii, 13. Velut enim aquæ aliæ post alias jugi et continuo fluxu transeunt, et omnes sua mari tributa pendunt; ita omnes quasi aqua dilabimur, et ad mortis mare properamus, ubi

flumina quæque etiam abundantissima perdunt sua nomina, et omnem deponunt auctoritatem. Ad rem nunc. Quoniam in loco plantata fuit arbor proferens fructum, quo aluntur, et nutriuntur folia illa tam medica, et utilia? Secus decursus aquarum, non in ipsis se fluminibus. Nam quæ vel in mediis fluminibus, vel nimis remote ab aquis plantaretur arbor, non redderet optatos fructus. Ut vero expectatos liberaliter proferat fructus, ubi ferenda? Secus decursus plantandum fructiferum lignum, ut finitimum, non demersum intelligas. Quod si fiat, tunc aqua facit, quod ignis facere ex justa distantia solet. Ea mystica comparatione arboris monemur, quod homo justus, et vir spiritualis, ut optatum fructum proferat, nec tam procul secedere debet, ut nunquam sui copiam faciat aquis, hoc est, populis, nec tam penitus se ingurgitare in aquas, hoc est, in vulgi consuetudinem insinuare, ut nimia familiaritate non solum nihil commodi pariat, verum etiam corruptelam forte adferat, et destruat, quos ædificare oportebat: secus decursus aquarum, ut finitimum, non demersum intelligas. *Ibidem*, l. IV, c. VI.

De paterua Patristamiliis vigilantia et amabilis diligentia hoc nobis dicit Sanctus Evangelista Matthæus, quod plenus curam sub creperam matutinam abierit, ut vineæ suæ cultores conquireret: *Exiit primo mane conducere operarios in vineam suam*, inquit ille cap. XX, A. *Iterum autem egressus est circa horam tertiam*. Non remisit de studio ad meridiem. Non dormivit hora nona, neque undecima, curam sollicitudinem deposuit: *Iterum exiit circa sextam, et horam nonam: circa undecimam vero exiit*. Nonne advertitis, quomodo suavissimus Pater nostri amore inflammatus, ardentem in forum prosiit, ut vineæ cultores conquirat, idque omni tempore et quavis hora. Cardinalis Cajetanus hoc loco dicit: Potuisset componi parabola, describendo Patremfamilias continuo manentem, in foro, sed non describitur continuus, sed certis horis, atque ut discreti nomen ei conciliaretur, non dicitur jugiter hæsisse in foro. At si operarios indagabat, si homines colendæ vineæ perquirebat, quam ob rem sedulus pater non totum in foro exegit diem noluit omnes diei horas in foro transmittere, ut sibi prudentis opinionem conflaret: proinde magno mysterio non describitur continuus; quare monitos voluit Patres spirituales, et Prædicatores, et quotquot

sunt ab officiis supremi Domini in causa animarum, et in procurandæ salvationis summo negotio eisdem serviunt, quod sacris vestigiis divini Patris inhærere debeant, qui non a primo diluculo in seram noctem in foro hæsit, dum operarios quæsit et conduxit, verum commodo tempore, et opportunis horis abiit, rediit, remque suam confecit: Non describitur continuus, sed certis horis: Si nunquam in forum exisset, frustratus amor fuisset: Si perpetuo in foro hæsisset, modum statio excessisset, supervacaneaque, et inconsulta mora fuisset. Quid ergo faciendum Patribus, et Prædicatoribus? illud, ut commodis horis, et opportuno tempore prodeant, justamque solum, et sufficientem moram adhibeant; forte enim tantum damni adferre potest, si continuo assistant, quantum si nunquam accedant. *Ibidem*.

UTILITAS. — Fabula est, quod lancea Achillis habuerit virtutem curandi vulnus ab eadem causatum. Catholica veritas est, ejus et testimonium perhibet Spiritus Sanctus in Deuteronomio, quod eadem lancea justitiæ, et zeli Dei percussit et sanat: *Ego occidam, et ego vivere faciam, percussam, et ego sanabo*. Fervidus zelus, quem Deus ostendit in castigandis, et puniendis peccatoribus, ad eorum emendationem et conversionem ordinatus est amor, et clementia. Tanta summi Patris pietas (ait S. Paulinus) ut etiam ira ejus misericordia sit, et ideo castigat, ut parcat. *MANSI*, disc. VI, n. 4.

DIGNITAS. — Quando Phinees læsum Dei honorem propugnavit, ac vindicavit, arrepto pugione transfodiendo principem de cognitione, et tribu Simeonis, ob enorme scelus patratum in conspectu totius populi, factum hoc Deus plurimum commendavit hisce verbis: *Quia zelo meo commotus est contra eos: non constans, cœlitus eum recepisse quamdam revelationem, vel commissionem exequendi hujusmodi heroicam actionem; si ergo ad hujus executionem proprio motus fuit zelo, cur ait Deus: Zelo meo commotus est? Responderi potest, Deum tanti appetitari zelum zelantis honorem Dei, et propter amorem illius ab homine susceptum, ut illum reputet tamquam suum proprium, sibi hunc illum tribuat, nuncupando se zelantem. Ego sum Dominus Deus tuus zelotes*. Dominus zelotes nomen ejus, pretiosissima gemma, quæ thronum supremæ Divinæ Majestatis, immo diadema illius adornat, est

ipse zelus: Zelotes nomen ejus. *Idem*, disc. II, n. 2.

Joannis cap. X, legimus Christi verba: *Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem, et animam meam pono pro ovibus meis*. Scire cuperem, quam habeant connexionem posteriora verba cum prioribus; quæ connexio reciproca cognitionis inter Patrem, et Filium cum expositione vitæ pro salute animarum? Ecce quanti Christus appetiavit animas: voluit indicare, quod in hoc manifeste ostendat, æterni Patris sui se esse Filium, et quidem prædilectum, quod vitam suam morti exponeret pro animabus, ac si aperte dicat (subdit S. Gregorius) in hoc constat, quod ego agnosco Patrem, et agnoscor a Patre, quia animam meam pono pro ovibus meis, id est, ea charitate, qua pro ovibus morior, quantum Patrem diligam ostendo.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Sanctus Ignatius in Constitutionibus suis sapienter præcepit, ut *impense in salutem proximorum incombent* sui, ut per hæc verba significaret, omnes animi vires, immo ipsam etiam vitam impendendam esse, si opus fuerit (*In exam.* c. I, § 2); sequendum item exemplum Elisæi, qui dum puerum viduæ resuscitare voluit, ejus corpori incubuit, manusque manibus, et pedes pedibus junxit (*IV. Reg.* IV, 34); sic enim et ipsos operarios omnibus omnia fieri debere, et singulorum genio se accommodare, ut omnes lucrifaciant.

Vir quidam religiosus a cura proximi ad quietem secedens fatebatur, semper sibi ob oculos versari Christum dicentem: Cur, me derelicto in hac cruce, tu tuam quietem comodaque sectariis? ideoque iterum ad curam animarum reversus est. *RODRIG.* p. III, tr. I, c. VI.

S. Bernardus Missionarios sic instruxit, et voluit esse tales, qui sint in judicio recti, in consilio providi, in jubendo modesti, in adversitate securi, in prosperitate devoti, in zelo sobrii, in misericordia non remissi, in otio non otiosi, in hospitio non dissoluti, in convivio non effusi, ubique, et in omnibus circumspæcti. *Lib. IV, de consi.* c. IV.

Deus olim Ezechiel præcepit assumere sartaginem ferream, et ponere tamquam murum ferreum inter se et civitatem. (*EZECH.* III.) Super quæ verba S. Gregorius ait: Per

sartagine pressura, per ferrum vero fortitudo ostenditur. Quid autem ita Magistri atque Doctoris mentem, quam zelus Domini, frangit, et excruciat. S. GREGOR. *hom.* XII, l. I, in *Ezech.*

Rachel olim ad Jacob dicebat: Da mihi liberos, alioquin moriar; cui Jacob respondit: Num pro Deo ego sum, qui privavit te fructu ventris tui? (*Genes.* XXX, 4.) Innuens generationis auctorem non tam hominem esse, quam Deum; quantum magis de spirituali generatione censendum est?

Ammianus, ut Eusebium e solitudine educere posset, sic cum affatus est: Dic mihi, o optime, cuiquam placere existimas, laboriosam hanc, sordidamque et squalidam vitam secutus? Cum autem (ut par est) is, utique, dixisset, Deo, qui est virtutis Legislator, et Magister: Quoniam ergo eum amas (perrexit ulterius Sanctus Ammianus) ego tibi modum ostendam, per quem et amorem tuum magis accendes, et quem amas, servies. Nam quod omnis caro tua, et industria in te ipsum convertatur, non effugiet, ut sentio, crimen nimium in te ipsum amoris. Lex enim divina jubet, proximum amare ut teipsum. Multos autem operis participes facere, hoc est proprium veri muneris charitatis. *THEODOR.* I, II, *hist. relig.*

Christus aliquando S. Birgitæ dixit: Tribus hominum generibus amici mei succurrere possunt. 1. Damnatis (id est, viventibus quidem; sed a Deo reprobatis ob eorum demerita) excitando eos ad aliqua bona et impediendo majora eorum peccata, ne profundius in infernum cadant. 2. Peccatoribus prædestinatis ad salutem, docendo eos, quomodo resurgant, cautiores fiant, et proficiant. 3. Justis, et perfectis, incitando eos, ut semper magis proficere, meritaque sua, et gloriam augere possint. C. II, *revo.* l. IV.

S. Maria Magdalena de Pazzi inter alia monita etiam hoc dabat Operariis, ne curarent facere res magnas in apparentia, quia in his, dicebat, occultatur superbia perniciosa animæ; Sed hæc fiunt magnæ, et sublimæ per ordinationem earum ad altum finem recta intentione, quia talibus valde delectatur Deus, et sunt abscondite adversario. *Vit.* p. IV, c. XXXIII.

S. Ignatius dicere solebat: Qui aliis cupit esse utilis, eum in primis sibi vacare debere, et ardere ipsum charitate, si alios incedere velit, superare inanem velum, ambitionem tamquam pestem fugere, voluptatis illece-

bras, omniaque carnis blandimenta aspernari, et quicquid vitiosum est, a se repellere, ut, omnibus turbidorum motuum radicibus evulsis, divinos flatus et in se aptius accipiat et in alios utilis effundat; cum alia vitia omnia declinanda sint, tum ea cuique potissimum, ad quæ proclivior cuiusque natura sit; ab his enim maxime impendere ruinas, nisi quisque diligenter sibi caveat. Factis liberaliorem oportere esse, quam verbis, ut, quod in diem crastinam promiseris, id si fieri potest, hodierno præstes. Dicebat præterea in rebus gerendis illud in primis tenendum, ut te rebus, non res tibi submittas, hoc est, ut rei gerendæ, non tuæ incommoditatis rationem dicas, negotiorumque utilitati diligenter servias, et tempori. Si quis quid petat, quod tuæ personæ inderorum iudices, ab indignatione temperandum; et id curandum, ut id quod postulatur, neget, et amicum tamen eum, qui postulat, benevoluntate dimittas. Denique in vocandis hominibus ad virtutem, suis armis petendum Satanam, hisdemque utendum artibus ad salutem, quibus ille abutitur ad perniciem. Quippe eum, viri iusti animæ petere aggressum, non continuo apertis consuevisse fraudibus, et insidiis, sed tectis, et quasi quibusdam cuniculis oppugnare; ac primo quidem nihil rectis ejus actionibus adversari, quin potius callida omnia dissimulatione probare, multa etiam, quæ speciem præbent honesti, astute suggerere, atque ita sensim in ejus familiaritates sese insinuare, dum ad extremum, simplicem hominem, et veteratorie fraudis ignarum, laqueis suis irretiat, implicatumque teneat. Idem ergo in alliciendis ad salutem animis faciendum. Laudanda prudenter initio, quæ sunt in hominibus recta, vitiis parumque intactis, ac leniter in eorum gratiam irrumpendam. Qua conciliata, tum demum admovendam morbis animi medicinam, ut eum ingressus eorum quodammodo fuerit, exitus nostri sint. *Vit. l. V, c. XI.*

S. Maria Magdalena de Pazzis dicere solebat, non satis esse, tantum desiderare salutem, et virtutem animæ alii, sed etiam ut habeant multa merita, et ut fiant alter Deus per participationem. *Vit. p. IV, c. 1.*

Medici animarum scopus est, inquit S. Gregorius Nazianzenus, animæ pennas addere, ac mundo eam eripere, Deoque dare, divinamque imaginem, aut manentem conservare, aut periclitantem fulcire, aut dilap-

sam in pristinum statum revocare, Christumque per Spiritum Sanctum in domicilium pectoris admittere, atque, ut summam dicam, enim, qui superioris agminis sit, Deum efficere, et supernam ei beatitudinem comparare. Huc Magistra lex tendit, huc exanimata Deitas, huc assumpta caro. S. GREGOR. *orat. 1.*

P. Balthasar Alvarez dicebat ex S. Dionysio, neminem tuto posse agere Magistrum in rebus divinis, qui non has habeat conditiones. 1. Ut sit Deo similis. 2. Ut is illum exponat ad volandum. 3. Ut non incurius tale munus aggreddatur. Hoc autem consequetur, si per orationem pendeat a Deo, magna fide, ac fiducia auxilium ab eo accipiat, a quo militur; nec patietur, ipsum in eo negotio perire, quod ipsius jussu aggredditur. Ex parte tamen sua conari debet, ut plurimos habeat oculos, quemadmodum cœlestia animalia, sequæ valde continere, ne liberam det oculis, linguæ, ac manibus libertatem, nec ingerat se occasionibus, quas posset vitare; ex eis enim lapsus eveniunt, non vero ex illis, quibus Deus illum immittit. *Vit. c. VII, S. Dionys. de Eccles. Hierarch. c. III.*

NECESSITAS. — S. Chrysostomus illud S. Pauli ponderans: Ostium mihi apertum est magnum, et adversarii multi, sic discurrit: Si magnum, quomodo adversarii? et respondet: Quod multi adeo reluctentur, indicium est Evangelicæ victoriæ. Numquam enim nocentissimus ille adversarius irritatur gravior, quam cum suorum instrumentorum multa sibi eripi videt. Verum nos, ubi magnum aliquid, et egregium facere statuimus, nequaquam constitutum id sine labore sit, cogitemus, sed utilitatem magis respiciamus. Vides igitur exemplum ejus in Paulo, qui nihil, quod multi essent adversarii, cessat; verum quod magnum pateret ostium, instat diligenter negotio, et istie perinet; hocque signum erat ejus cum diabolo luctæ. Adversus eos enim, qui humilia, et levia operantur, nihil invehitur lethalis illa bestia. *I. Cor. XXI, 8, hom. XLIII.*

EQUITAS. — S. Catharina Senensis Christus dixit; Ego vos affectuose deprecor, ut assidua me rogetis pro salute peccatorum, quorum a vobis exigo sudores, atque lacrymosas orationes, ut eis impendam, quod opto, misericordiam gratiosam. *Dia. cap.*

DIGNITAS. — S. Carolus Borromeus dicere solebat, Pastorem animarum non tantum

debere habere desiderium obeundi mortem pro illis vitam perferre, quam sit semel pro illis vitam profundere; labores enim et molestiæ in auxilio animarum acerbiores sunt, quam semel capitis præcisionem per martyrium pati. *Vit. l. VIII, c. X.*

S. Athanasius et S. Augustinus dixerunt, conversionem animarum patrati miraculorum, imo etiam mundi creationi præferendam. S. AUG. *de hum. verb. tr. XXVII, in Joan.*

S. Catharina Senensis de sinceris, et zelosis operariis dicebat: Vere tales appellari possunt alter Jesus Christus Crucifixus Unigenitus meus, ex eo, quod assumpserint officium ejus. Relucent in eis lapides præciosi virtutum eum vera patientia supportando defectus aliorum. Isti sunt hami, quibus capiunt animas. *Dial. c. XIX.*

AUCTORES.

Nicolaus Lancizius opusc. XIII.

Alphonsus Rodriguez p. I, tr. I, prope toto, præcipue tamen c. X, et sequent.

Theophilus Bernardinus de perseverantia rel. I. IV, toto.

Bernardinus Rosignolius de disc. Relig. I. III, cap. VIII.

Jacobus Alvarez I. III, de adept. virt. p. I, c. V, § 3.

Albertus Magnus in Paradiso animæ c. XXVI.

Antonius Gaudier de Natura perfectionis p. II, s. III, c. XVII et XVIII.

Matthias Faber in auctar. them. III, in Festo SS. Simonis, et Judæ.

Joannes Basæus in Viridario V. Zelus.

Jacobus Marchantius in Virga Aaron, tr. IV, lect. I.

Thomas Stapletonus in Dom. XI. Post Pent. text. I, et Dom. III, post Pent. text. I. Item Dom. IV, post Pent. text. I. Et tandem Dom. II, post. Pasch. text. II.

Josephus Mansi Bibl. Mor. tr. XCVII.

FINIS TOMI QUARTI.